

COLOCVIUL DE SOCIOLOGIE IUGOSLAVO-ROMÂN

Belgrad, 13-16 februarie 1981

Primul colocviu iugoslavo-român de sociologie a avut ca temă de dezbatere *Dezvoltarea socială și schimbările sociale*. La colocviu, Academia de Științe Sociale și Politice a R. S. România a fost reprezentată printr-o delegație formată din prof. Ion Drăgan, directorul Centrului de cercetări sociologice, prof. dr. Ion Iordăchel șeful Catedrei de sociologie de la Academia „Ștefan Gheorghiu”, dr. Honorina Cazacu, cercetător științific principal la Centrul de cercetări sociologice și conf. dr. Vasile Miftode de la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași.

Comitetul de organizare a colocviului a fost condus de prof. dr. Ruza Petrović, președinta Societății de sociologie a R. S. Serbia, din care au făcut parte și alți membri ai conducerii societății, precum și reprezentanți din partea Uniunii Socialiste a Poporului din R. S. Serbia. Lucrările colocviului au fost salutate de Milan Milutinović secretar republican pentru învățământ-știință și acad. Radomir Lukić vicepreședinte al Academiei de științe a R. S. Serbia, care au relevat faptul că această manifestare științifică constituie o dovadă a relațiilor multilaterale dintre țările noastre. La lucrările colocviului au luat parte peste 100 de sociologi din Belgrad, din alte orașe și centre universitare iugoslave, reprezentând principalele instituții de cercetare sociologică și de învățământ.

Sociologii din țara gazdă au prezentat 16 comunicări: Miodrag Ranković, *Sociologia marxistă și teoria modernă a transformării și evoluției sociale*; Miloslav Janićijević, *Dezvoltarea activităților productive și neproductive și influența acestora asupra transformărilor ce se produc în structura economică și socială a Iugoslaviei*; Milorad Krneta, *Metode fundamentale de măsurare a dezvoltării sociale*; Silvano Bojčić, *Cercetarea răminerii în urmă pe planul dezvoltării social-economice a comunităților teritoriale mai restrinse din interiorul R. S. Serbia*; Petar Marković, *Transformări social-economice în satul iugoslav*; Laki László, *Procesul dezagregării și consecințele sale sociale*; Mladen Stojanov, *Un experiment asupra urbanizării și schimbărilor la sat*; Miloslav Djord-

jević, *Radio-televiziunea ca mijloc de integrare a ruralului și urbanului*; Milana Damnjanović, *Un aspect al transformării culturii rurale și implicațiile sale ecologice*; Andjelka Milić, *Unele aspecte ale socializării funcțiilor familiei în societatea iugoslavă a autoconducerii*; Marija Biaci, *Transformările în familia citadină contemporană cu referințe speciale la conflictul dintre rolurile de muncitoare și mamă*; Uglješa Zvekić, *Mobilitatea ocupațională verticală inter-generații*; Ksenija Savin, *Prestigiul social al meseriilor în Iugoslavia*; Sergej Flere, *Condiționarea socială a procesului de ateizare în Vojvodina*; Kovacs Zvekić, *Interdependența nevoilor, consumului și modului de viață*.

O caracteristică ce s-a degajat din comunicările colegilor iugoslavi a constituit-o căutările creatoare în direcția elaborării unei teorii sociologice marxiste a dezvoltării și transformărilor sociale. În acest context, cunoașterea experienței proprii de construcție a societății socialiste, a experienței altor țări, cit și dialogul și selectarea contribuției pozitive adusă în acest sens de „școlile marxiste” de gândire cit și de unele școli nemarxiste constituie premise de bază în efortul propriu de conceptualizare a teoriei transformării și evoluției sociale. Cunoașterea sociologică multilaterală a principalelor domenii de transformare care au loc în societatea iugoslavă, a implicațiilor lor sociale au caracterizat, în ansamblu, comunicările prezentate. Implicarea sociologilor în modul de desfășurare a transformărilor, prin analiza științifică a datelor cercetărilor de teren și a unor indicatori generali și specifici ai transformărilor, prin critica deschisă a unor disfuncții surprinse prin analiza și prin preocuparea de a degaja soluții în vederea înlăturării acestora, necesare factorilor de decizie, s-au desprins din abordările prezentate în comunicări. În genere, prin conținutul lor, comunicările au relevat existența unei intense activități științifice desfășurată de sociologii iugoslavi, atât în institutele de cercetări cit și în învățământul sociologic universitar.

Datorită transformărilor radicale prin care trec țările socialiste, cit și un număr de țări din așa-zisa „lume a treia”, în sociologia con-

temporană s-au intensificat preocupările pentru problematica dezvoltării, a transformării și încercările de a formula o teorie a dezvoltării sociale. În acest domeniu se confruntă teorii mai vechi și mai noi, unele încercând să promoveze un model unic și să nege multitudinea căilor de dezvoltare, altele luând în considerare această multitudine dar rămânând încă la formulări prea generale. Raportându-se critic mai ales la teoria modernizării și la teoria dezvoltării multilaterale, Miodrag Ranković a pledat în comunicarea sa pentru *necesitatea sistematizării teoriei sociologice marxiste, a transformării și evoluției sociale* și a formulat în acest sens câteva probleme. O premisă a acestei elaborări, arată autorul este stabilirea categoriei sociologice de bază a teoriei marxiste privind transformarea și evoluția socială. După părerea sa, categoria *acțiunea socială* poate îndeplini acest rol, deoarece satisface criteriul celui mai larg conținut analitic și explicativ și, totodată, transcende structuralul, staticul. De pe această bază de plecare, M. Ranković a propus o schemă noțional-analitică în care înglobează noțiuni cum sînt: mișcarea socială, structura socială (stadii, stări limită), dinamica socială, transformarea socială (*continuu*—creștere, descreștere; *discontinuu*—inovație, creație, realizare), dezvoltarea socială (de sens progresiv, regresiv), evoluția socială, revoluția socială, involuția socială explicitind o parte din ele și relațiile lor. În problema tipologizării societăților globale, autorul relevă necesitatea elaborării unei scheme „multilaterale” a dezvoltării (în care să fie luate în considerare idei din opera lui Lenin, a lui Plehanov, problema sincroniei și a diacroniei din structuralismul francez contemporan, dezvoltarea autoconducerii socialiste în Iugoslavia, problematica „eurocomunismului” s.a.), schemă care să corespundă diverselor situații specifice ale evoluției de la formațiunea social-economică veche la cea nouă, socialistă.

În comunicarea sa, Milosav Janićijević a relevat că societățile socialiste actuale prezintă forme diferite în care se manifestă un tip sau un model de societate nouă. Deși există modele variate de socialism, ele au o sumă de trăsături comune. Faptul comun fundamental că proprietatea și munca sînt unite „în aceleași mâini” constituie realmente premisa principală a socialismului ca model de organizație umană. Deși și în socialism totalitatea formelor de producție și repartiție sînt întruchipate în subsistemul economic, cheia înțelegerii complete a organizării societății socialiste în ansamblu se află în raporturile dintre economic și politic: în subsistemul politic se concentrează toate relațiile sociale esențiale; acesta poartă sarcina alegerii obiectivelor dezvoltării și controlul îndeplinirii lor practice, devenind mijlocul principal de

menținere a dinamicii permanente între cele două segmente largi ale societății: munca productivă și munca neproductivă. În lumina acestor două noțiuni, pe care le definește: a. munca productivă, adică producția, repartiția și schimbul de bunuri materiale (subsistemul economic); b. munca neproductivă (toate celelalte subsisteme: învățămîntul, cultura, știința, diferite forme ale controlului puterii sociale) și pe care le consideră ca fiind două compartimente de bază în care omul se afirmă ca ființă creatoare, M. Janićijević prezintă soluțiile practice privind raportul dintre cele două categorii de muncă în societatea iugoslavă. Utilizînd numeroase date, el relevă influența relațiilor dintre cele două categorii asupra transformărilor din structura economică și socială a Iugoslaviei și critică unele disfuncționalități. Autorul se raportează critic la concepția unor comuniști și sociologi din țări socialiste care revizuiesc tezele lui Marx privind legități ale raporturilor dintre munca productivă-neproductivă.

Abordările teoretice ale problemelor dezvoltării sociale au fost însoțite și de analiza unor metode principale de măsurare a dezvoltării. În acest sens, comunicarea lui Milorad Krneta a efectuat aprecierea valorii epistemologice și a limitelor metodei funcțiilor, metodei corespondenței, analizei factorială, analizei discriminatorii, a metodei modelării și a apreciat valoarea deosebită a ultimei, determinată de modul de tratare foarte complexă a măsurării fenomenelor sociale.

Teza principală a comunicării lui Silvano Bolcić a fost considerarea dezvoltării sociale în plan național ca un proces *asimetric*: schimbările ce se produc într-o dimensiune a gradului de dezvoltare nu sînt însoțite în mod necesar și în egală măsură de schimbări în alte dimensiuni; ridicarea nivelului de dezvoltare economică nu se soldează, de aceea, cu efecte identice în toate dimensiunile nivelului de trai. Prin intermediul unor indicatori generali și specifici, autorul a făcut o analiză detaliată a nivelelor de dezvoltare ale diferitelor regiuni din R. S. Serbia, stabilind că există zone insuficient dezvoltate, iar în cadrul lor, comunități teritoriale mai restrînse cu nivele diferite de dezvoltare. Subdezvoltarea nu este însă, apreciază S. Bolcić, o caracteristică structurală, de aceea ea poate fi depășită de statul socialist.

Analiza, pe baza unui set complex de indicatori, a rețelei de orașe din vechea structură social-economică și din cea actuală a Serbiei a prilejuit lui Miroslav Zivković aprecierea că sînt de așteptat două tendințe negative: încetinirea creșterii numărului de orașe de mărime medie; o hiperurbanizare în anumite centre. Autorul a dezbătut probleme cum ar fi: limita inferioară și superioară, rațională, a orașelor, posibilitatea construirii

orașului de tip socialist, care ar trebui să îndeplinească o serie de condiții printre care: lichidarea tuturor formelor de segregare, mai ales rezidențială, a zonării, depășirea contradicției centru-periferie, umanizarea centrului, dominarea transportului public asupra celui individual, a modului de locuire colectiv moderat (clădiri cu un număr mediu de etaje) asupra celui individual etc.

Un număr de comunicări au analizat schimbările determinate de evoluția satului iugoslav, a familiei, a ocupațiilor, procesele mobilității sociale, ateizării populației ș.a. Din ansamblul comunicărilor prezentate de sociologii iugoslavi s-a degajat o problemă complexă, similară într-o măsură cu aceea care stă în atenția sociologilor din țara noastră, dar și aspecte inedite. Parcurgerea lor constituie un bun prilej de reflecție teoretico-metodologică pe baza experienței unei colectivități active de sociologi și contribuie la lărgirea cunoștințelor sociologice.

Participanții români la colocviu au prezentat comunicările: *Cercetarea socială și politica dezvoltării economico-sociale în România* — prof. dr. Ion Drăgan; *Analiza dezvoltării prin metoda indicatorilor sociali* — prof. dr. Ion Iordăchel; *Dinamica structurii sociale în R. S. România (sistem de concepte)* — dr. Honorina Cazacu; *Dezvoltarea social-economică în profil teritorial: zona Bahlui-Iași* — conf. univ. Vasile Miștode.

Au atras în mod special atenția colegilor iugoslavi contribuțiile românești în legătură cu problematica dezvoltării sociale, centrate pe satisfacerea nevoilor materiale și spirituale ale oamenilor muncii, conceptul de societate socialistă multilateral dezvoltată, procesele de omogenizare socială, problema raportului dintre dezvoltare, tehnica avansată și valorile socialismului, sistemul de autogestiuie și autoconducere muncitorească aplicat în România, sistemul de învățământ și calificare a forței de muncă, aspecte ale contribuției sociologiei la rezolvarea unor probleme sociale și ale relației dintre cercetarea socială și factorii de decizie.

Dezbaterile la colocviu au fost vii, determinate atât de problematica majoră pusă în discuție, dar și de spiritul științific ce l-a animat pe participanți, ca și de modul de organizare. Spiritul deschis, înfruntarea polemică, colegialitatea, demonstrația unui punct de vedere sau altul au caracterizat majoritatea dezbaterilor.

În cadrul programului alcătuit de Societate, delegațiile la colocviu au fost primite și au avut convorbiri cu Milan Dragović, vicepreședinte al Comitetului Executiv al R. S. Serbia, de prof. Slobodan Unković, prorector

al Universității din Belgrad și președintele Comisiei de relații internaționale universitare, de Mihailo Popović, decanul Facultății de filozofie și profesor la Secția de sociologie de la Universitatea din Belgrad. A fost vizitat Institutul de sociologie al acestei universități, ceea ce a prilejuit un schimb de informații în legătură cu organizarea și structura învățământului universitar în cele două țări și îndeosebi cu modalitățile de pregătire a sociologilor. De menționat că la Universitatea din Belgrad (ca și în cadrul celorlalte universități iugoslave) funcționează o Secție de sociologie cu durată de 4 ani precum și un curs postuniversitar cu durată de 2 ani. A fost vizitat Institutul de cercetări sociale (Secția de sociologie) din Belgrad. Trebuie menționat că toate instituturile și centrele de cercetări sociologice (și sociale) din Iugoslavia sînt instituții autonome, care funcționează pe baza autogestiuunii și autoconducerii, efectuind cercetări pe bază de contracte cu organizații economice, sociale, politice, culturale.

În programul întâlnirii noastre a figurat vizitarea provinciei autonome Voivodina, orașul Pancevo și Satul Nou (Novo Selo). În orașul Pancevo, la sediul societății „Libertatea”, delegația s-a întâlnit cu Sava Decermić, președintele Skupscinei orașului Pancevo, capitala provinciei, cu Tudor Ghilezan, directorul Casei de editură „Libertatea” pentru publicațiile în limba română, cu redactorul șef Aurel Gavrilov și cu redactorii ai editurii, ai ziarelor și revistelor în limba română tipărite aici („Libertatea”, „Lumina”, „Tribuna tinerețului”, „Bucuria copiilor”).

În cadrul discuțiilor purtate la sediul *Revistei de sociologie* din R. S. Serbia s-a convenit publicarea integrală, într-un număr special, a comunicărilor (românești și iugoslave) prezentate la colocviu, precum și a dezbaterilor care au avut loc cu acest prilej. De asemenea, conducerea revistei „Viitorul social” și-a trecut în planul de lucru publicarea principalelor comunicări prezentate de sociologii iugoslavi. S-a convenit ca schimburile de publicații sociologice editate în cele două țări să aibă loc permanent, să se facă schimb de articole între revistele de sociologie, să se publice, în spirit de reciprocitate, recenzii asupra principalelor lucrări de sociologie apărute în cele două țări.

Desfășurarea colocviului iugoslavo-român de sociologie și manifestările prilejuite de acesta impune și evidențierea faptului că *Societatea de sociologie a R. S. Serbia* este o societate foarte activă, comitetul său de conducere, în frunte cu prof. dr. Ruža Petrović, avînd o mare capacitate de organizare și

mobilizare a forțelor sociologice și bucurându-se de prestigiu. Colaborarea cu această Societate a pus bazele unor relații strinse cu sociologii din țara vecină și prietenă și, pe lângă o mai bună cunoaștere reciprocă pe linie

științifică, contribuie la întărirea legăturilor de prietenie care unesc cele două țări.

Honorina Cazacu
Centrul de cercetări sociologice

AL X-LEA CONGRES MONDIAL DE SOCIOLOGIE

După cum este cunoscut, în vara anului viitor va avea loc cel de-al X-lea Congres mondial de sociologie, organizat de Asociația internațională de sociologie, organizație științifică internațională, care are membri colectivi sau individuali din 96 de țări de pe toate continentele.

Lucrările Congresului se vor desfășura în Mexic, între 16–21 august 1982.

Tema generală a Congresului va fi *Teoria sociologică și practica socială*. O asemenea temă și dezbateră ei într-un cadru internațional atât de larg este concepută în perspectiva unui ansamblu de obiective științifice, teoretice, metodologice și practice, între care, organizatorii situează pe prim plan: modalitățile prin care se aplică teoria în situațiile concrete, în ce fel teoria sociologică poate fi modificată pornindu-se de la aplicațiile sale, în ce măsură teoria sociologică contemporană permite și contribuie la pregătirea programelor de dezvoltare economică și socială și la orientarea practicii sociale.

Una din principalele direcții ale dezbaterilor din cadrul Congresului va fi constituită de studiul teoriei și al practicii în raporturile lor cu problemele globale cele mai urgente, adică a acelor categorii de probleme care transcend arile naționale și culturale și care nu pot fi tratate valabil decât prin intermediul unor programe de colaborare internaționale. În scopul testării teoriilor sociologice, al elucidării naturii și dinamicii situațiilor și problemelor cărora se aplică aceste teorii, ca și în scopul evaluării practicilor sociale, cercetările empirice vor avea o pondere corespunzătoare în ansamblul dezbaterilor, dată fiind importanța lor crucială în aceste domenii de cercetare științifică.

În vederea creării condițiilor pentru realizarea acestor obiective, liniile directoare ale programului științific al viitorului congres au fost stabilite de către Comitetul de program în toamna anului 1979 și aprobate, cu unele modificări, de către Comitetul Executiv al Asociației în septembrie, 1980.

Programul complet al Congresului cuprinde trei părți: a. programul oficial, cu sesiuni plene și simpozioane, organizate direct de către

Comitetul de program și Comitetul Executiv al Asociației, cuprinzând contribuții elaborate exclusiv pe bază de invitații; b. sesiuni organizate de fiecare dintre cele 34 de comitete de cercetare ale Asociației, cu prezentarea de texte supuse organizatorilor și de texte solicitate de aceștia; c. sesiuni organizate de grupe „ad-hoc” și de alte organizații, sub supravegherea Comitetului de program.

Având în vedere faptul că un congres mondial de sociologie va fi organizat pentru prima dată într-o țară din America Latină, respectiv din „lumea a treia”, organizatorii vor lua măsuri speciale pentru facilitarea participării sociologilor latino-americani și pentru asigurarea dezbaterii la congres a unor teme referitoare la America Latină, ca parte componentă a unui efort mai vast, vizând o largă participare a sociologilor din „lumea a treia” și acordarea unei atenții sporite problemelor specifice acestei zone. Ca atare, textele comunicărilor vor putea fi prezentate în limba spaniolă, ca și în franceză și engleză.

În acest cadru, programul oficial al Congresului va avea următoarea structură și tematică:

Sesiuni plene

- I. Sesiune plenară de deschidere
- II. Teoria sociologică și practica socială; raporturi, continuități și discontinuități — Comunicarea președintelui A.I.S. ULF HIMMELSTRAND, urmată de comentarii ale unor eminente sociologi, pe tema Congresului;
- III. Probleme globale în lumina teoriei sociologice și a practicii sociale;
- IV. Situația actuală a teoriei sociologice și a practicii sociale (sesiune de sinteză și evaluare a lucrărilor în cadrul propus de tema principală și teme secundare ale Congresului).

Simpozioane

Tema. A. Rolurile sociologului și raporturile teoriei sociologice cu practica socială :

1. Rolurile sociologului în planificarea și în administrația guvernamentală; 2. Rolurile sociologului în relațiile industriale și în conflictele de muncă; 3. Probleme sociale : diversitatea perspectivelor teoretice și culturale și depășirea limitelor specializării (sesiune organizată de Comitetul de coordonare a cercetării); 4. Raporturile sociologiei și psihologiei sociale în pregătirea deciziilor privind politicile sociale; 5. Aplicarea cunoștințelor sociologice; condiții și constrângeri sociale; 6. Educația și formarea practică în pregătirea sociologilor pentru participarea la viața socială.

Tema B. Noi direcții în teoria sociologică :

7. Noi paradigme macrosociologice; reconsiderări și relații; 8. Noi paradigme microsociologice; reconsiderări și raporturi; 9. Universalism și indigenizare în teoria sociologică; 10. „Rectificarea” teoriilor sociologice clasice în anii 1980; 11. Dezvoltări în teoria sociologică marxistă; 12. Sociologia paradigmelor sociologice; 13. Modele matematice și teorii sociale.

Tema. C. Teoria sociologică a schimbării sociale

14. A regindi dezvoltarea : evoluția paradigmatelor; 15. Schimbare socială : contradicții, conflicte, strategii; 16. Procesele reproducției sociale în teoria sociologică; 17. Mobilizare și schimbări sociale : mișcări etnice și regionale, teorie și practică; 18. Economii paralele și periferice în teoria sociologică; 19. Probleme ale indicatorilor sociali; rolul lor în dezvoltarea socială.

Tema D. Contexte ale dezvoltării teoriei sociologice și a practicii sociale :

20. Civilizație mondială și civilizații locale; probleme teoretice; 21. Putere, suveranitate și conceptul de stat; 22. Sociologia corporațiilor multinaționale; 23. Dezvoltarea teoriei sociologice în contextele următoare : sisteme educative, de drept și sănătate; 24. Aspecte sociale ale schimburilor și transferurilor tehnologice; condiții și consecințe; 25. Condiții societale ale dezvoltării personalității; 26. Calitatea vieții și moduri de viață; 27. Implicații sociale ale problemelor energiei și resurselor.

Tema E. Agenții practicii sociale în perspectivă istorică și comparativă :

28. Securitate socială și politica statului : planificare și implementare; 29. Dezvoltare rurală și reformă agrară; 30. Educație și dezvoltare; 31. Mișcările muncitorești la răscruce de drumuri; 32. Aspecte sociologice ale mișcărilor fermierilor și țăranilor; 33. Teoria sociologică și strategiile promovării femeilor; 34. Noi mișcări sociale, culturale, politice și apariția de noi probleme; 35. Criza de identitate a partidelor politice într-o lume în schimbare.

În ceea ce privește sesiunile comitetelor de cercetare, Comitetul executiv a hotărât ca fiecare Comitet de cercetare să poată dispune de 8 sesiuni (câteva de 145' și altele de 130'). În cazul în care o sesiune este organizată în comun de două sau mai multe comitete, va fi acordată în acest scop o perioadă adițională de 130'. Se are în vedere ca programul fiecărui comitet să cuprindă cel puțin o sesiune consacrată temei generale a Congresului, cu particularizările firești antrenate de domeniul său de specializare. La cererea comitetelor, aceste sesiuni vor fi menționate în programul oficial al Congresului.

Sesiunile fiecărui comitet vor fi deschise, în primul rând, membrilor acestora, dar și contribuțiilor cercetătorilor și specialiștilor nemembri, în cazul în care aceștia propun spre dezbateri texte valabile și pertinente pe temele care constituie obiect de dezbateri în acest context. Este de reținut, de asemenea, faptul că, în cazul comitetelor de cercetare vor fi reținute toate comunicările acceptabile chiar dacă nu va fi posibil ca toate să fie prezentate și susținute.

Sesiunile grupelor „ad-hoc” și ale altor organizații științifice prezintă anumite similitudini cu cele ale comitetelor de cercetare în sensul că și ele vor fi consacrate unor arii specializate ale sociologiei. Cu toate acestea ele nu au un loc recunoscut în structura și organizarea Asociației Internaționale de Sociologie. Anumite grupe „ad-hoc” vor putea deveni comitete de cercetare, în măsura în care vor prezenta interes și adeziunea unui număr de membri pentru dezvoltarea unei cooperări științifice internaționale viabile.

Numărul sesiunilor acestor grupe va fi în general dublu. Pentru ca o grupă „ad-hoc” să fie admisă în programul congresului va trebui să cuprindă un număr substanțial de sociologi din țări diferite, deja angajați în activități științifice comune, al căror domeniu și timp de interes nu coincide cu acela al unui comitet de cercetare.

La congres vor putea organiza 1-2 sesiuni de lucru și alte organizații științifice, naționale și internaționale, consacrate unor activități și domenii științifice specializate, de interes

internațional, care au legătură cu tematica de ansamblu a lucrărilor Congresului și prezintă interes pentru participanții la Congres. Ele vor fi denumite „sesiuni specializate rezervate altor organizații” (S.S.O.).

Pentru admiterea acestor sesiuni inițiatorii lor trebuie să supună spre aprobare o candidatură, cuprinzând o descriere cât mai amplă a programului propus, o primă listă de participanți și să facă dovada că, pentru organizarea și conținutul activității lor, criteriile enunțate mai sus, vor fi respectate. Data finală pentru primirea candidaturilor la secretariatul A.I.S., este 30 iunie 1981. Până la această dată Consiliul latino-american de științe sociale (CLASCO) a propus și Comitetul executiv A.I.S. a aprobat organizarea, în cadrul Congresului, a nouă comisii și zece grupe de lucru ale CLASCO, consacrate celor mai actuale și relevante probleme teoretice și practice din sfera și zona sa de activitate, începând cu cele privind educația și dezvoltarea urbană și regională, mișcările muncitorești, studiile rurale, istoria economică, populația, știința, tehnologia și dezvoltarea și încheind cu cele privind distribuția venitului, studiile transnaționale, relațiile internaționale, teoria și epistemologia statului și a științelor politice ș.a.

Data limită pentru depunerea textelor comunicărilor supuse spre includere în diferite sesiuni, simpozioane și celelalte forme de lucru ale Congresului este 31 martie 1982, în acest termen fiind inclusă și transmiterea lor de către organizatori secretariatului A.I.S. în

vederea pregătirii unei prompte publicări a textelor ce vor fi alese și admise la Congres.

Aceste succinte date informative cu privire la tematica, structura și organizarea viitorului Congres mondial de sociologie sînt semnificative pentru dimensiunile, orientările, conținutul și relevanța științifică, politică și ideologică ale acestei manifestări științifice internaționale. Ele sînt elocvente pentru ordinea de mărime și nivelul eforturilor pe care vor trebui să le depună cercetătorii, cadrele didactice, toți specialiștii români, în cadrul organismelor științifice naționale, de profil, pentru a se putea înscrie în mod corespunzător în dialogul și confruntările de idei pe care le va ocasiona această nouă tribună, de nivel mondial din domeniul sociologiei și al celorlalte științe sociale. Calea cea mai potrivită și mai eficientă de urmat nu poate fi alta decît angajarea lor la o muncă susținută, în vederea elaborării la timp a unor contribuții științifice de înaltă calitate, prin conținut și valoare, să se situeze la standard internațional și să se impună în circuitul internațional de idei, fiind acceptate în programul științific oficial al Congresului. Aceasta ar reprezenta un prilej de afirmare a capacității și nivelului la care se situează activitatea individuală a cercetătorilor români, ca și a întregului front al cercetării științifice românești contemporane din domeniul științelor socio-umane.

Ștefan Costea

STRATEGII ALE DEZVOLTĂRII SOCIALE ȘI TRANSFORMĂRII RURALE

—Conferința internațională—, Bellagio, Italia, 1980

Între 23 și 28 iunie 1980 s-a desfășurat la Bellagio (Italia) Conferința internațională pe tema *Societate și economie rurală în Europa de răsărit în epoca contemporană*, organizată de Universitatea din Amherst, S.U.A. Problematika sa s-a situat în centrul actualelor dezbateri privind opțiunile fundamentale cu privire la căile dezvoltării sociale și evaluarea transformărilor rurale într-o serie de țări socialiste din Europa, în perioada contemporană. Comunicările ample prezentate, dezbaterile și discuțiile care au avut loc pe marginea lor, au oferit posibilitatea unor evaluări științifice a experienței existente într-o serie de țări socialiste din Europa (Cehoslovacia, Polonia, Iugoslavia, România, URSS) cît și în țări din America latină (Ecuador), îngăduind ana-

lize comparative a strategiilor de dezvoltare socială și a varietății modelelor de transformare rurală, în funcție de particularitățile economico-sociale, de tradițiile culturale, naționale etc.

Marcind profunde schimbări ale realității sociale din țările socialiste în ultimele patru decenii, care modifică problematica și profilul abordării schimbărilor în lumea rurală, inițiatorul conferinței, prof. John Cole, șeful departamentului de antropologie al Universității Amherst, Massachusetts, în alocuțiunile de deschidere a lucrărilor conferinței, a făcut o retrospectivă critică asupra teoriilor burgheze privind fenomenul rural din Europa răsăriteană. După opinia antropologului american pot fi depistate mai multe variante ale tipu-

lui de abordare a societății rurale din țările socialiste, așa cum se regăsesc ele în studiile occidentale, îndeosebi cele americane asupra fenomenului social menționat. La cel mai abstract nivel, preciza autorul amintit, se poate identifica „abordarea idealistă”, conform căreia realitatea socială din țările socialiste este văzută prin prisma stereotipurilor politice occidentale. Acest tipar de gândire se întemeiază pe prejudecățile existente în gândirea politică burgheză cu privire la caracterul „totalitar” al statelor socialiste, la afirmațiile *a priori* asupra comunismului ca imbinând societăți lipsite de libertăți democratice. Există, arată J. Cole, un întreg vocabular de termeni peiorativi pe care-i utilizează de regulă unii ziariști, politicieni și oameni de știință atunci când caracterizează societățile comuniste în lucrările lor. Acești termeni reflectă judecăți de valoare și izvorăsc din propria cultură politică a autorilor respectivi, constituind o formă a etnocentrismului care predetermină concepțiile asupra realităților abordate. În felul acesta, lucrările care se referă la țări socialiste sînt destinate în mai mică măsură să examineze și să explice natura statelor socialiste europene, fiind predominant orientate să expună propriile greșeli în tratarea obiectului și să justifice prejudecățile existente cu privire la aceste societăți.

A doua variantă este, după opinia aceluiași profesor, mai „cincă”, considerînd ideologia marxistă irelevantă pentru progresul tehnico-economic al societăților socialiste, postulîndu-se convergența fenomenelor de dezvoltare social-politică a țărilor socialiste și capitaliste, diferențele dintre Est și Vest fiind atribuite în exclusivitate gradului diferit de industrializare atins de o societate sau alta. Următorul pas în evaluarea analizelor comparative asupra societăților socialiste, în virtutea teoriei convergenței diferitelor sisteme social-politice, accentuează, după părerea prof. Cole, precaritatea teoretică a cercetărilor întreprinse. Astfel, cadrul de referință al analizelor comparative efectuate asupra țărilor europene răsăritene este oferit de teoria generală a modernizării, teorie întemeiată pe modul creșterii industrial-urbane a societăților dezvoltate din punct de vedere economic din nord-vestul Europei și în special Anglia, Franța, Germania Federală, țările scandinave și chiar SUA.

Printre carențele teoretice ale utilizării modelului modernizării capitaliste se numără, după opinia unui alt antropolog social prezent la conferință, Eduardo P. Archetti, tendințele de unificare ale fenomenelor și proceselor, ocolindu-se problematizarea discontinuităților, a particularităților cronologice și formelor singulare încorporate în tradiție. În critica pe care o face stereotipurilor de

abordare a realităților socialiste în cele mai multe studii occidentale, profesorul Cole invocă cîteva temeuri interesante, care merită, după opinia noastră, a fi reținute.

Una din aceste rațiuni privește „deformarea etnocentristă”, conform căreia fundamentele comparațiilor sînt „brodate” substanțial cu valori capitaliste a căror aplicare în afara granițelor vestului este chestionabilă. În altă ordine de idei se are în vedere măsura în care aceste valori reflectă într-adevăr realitățile vieții din lumea occidentală. Astfel, J. Cole citează investigațiile efectuate de Sam Bowles care a pus sub semnul întrebării aserțiunea că democrația și capitalismul sînt indisolubil legate. Mai mult, comparațiile se fac într-o versiune idealizată a societății americane sau vest-europene și o versiune particulară, de obicei negativă, a realității est-europene. În al treilea rînd, remarcă cu perspicacitate J. Cole, trebuie să avem în vedere că nu toate țările au ocupat aceleași poziții structurale în sistemul lumii capitaliste în decursul dezvoltării sale istorice în ultimele secole: în vreme ce Europa de nord-vest și America de nord înaintau pe calea industrializării și urbanizării, țările Europei de răsărit se „confruntau” cu procese de „periferizare”, fiind condamnate să rămînă societăți „subdezvoltate”, furnizoare de materii prime țărilor industrializate.

După cel de-al doilea război mondial în țările est-europene au avut loc transformări structurale, a căror cunoaștere necesită, arată Cole, investigații pătrunse de obiectivitate științifică. Date fiind particularitățile concrete istorice de dezvoltare a diferitelor societăți socialiste, problema care se ridică este dacă se pot identifica unul sau mai multe modele de dezvoltare generală și în speță rurală de tip socialist? Și, o dată acestea identificate, cum se pot ele compara cu modelele de dezvoltare a statelor agrare nesocialiste?

Cîmpul problematic deschis de organizatorul conferinței în fața participanților a fost din capul locului orientat spre o abordare a agriculturii într-o economie și societate în plin proces de dezvoltare, spre examinarea politicilor naționale în domeniul agrar, în strînsă interdependență cu dezvoltarea social-economică și culturală a fiecărei țări în perioada postbelică.

Răspunsurile concrete privind strategiile dezvoltării sociale, inclusiv ale transformărilor rurale în diferite societăți din Europa răsăriteană și America latină, evoluția lor, în anii de după cel de-al doilea război mondial pînă în prezent au fost formulate în cadrul comunicărilor prezentate de sociologi, antropologi, economiști din țările care au făcut obiectul dezbaterilor în conferință. Comunicările ample au prezentat experiența bogată a dezvoltării

rurale în condițiile economiei socialiste, profunde schimbări survenite în societatea rurală în ultimele peste trei decenii și jumătate, consecințele sociale ale modernizării agriculturii în următoarele țări: Ungaria — prof. Robert Manchin, Institutul de sociologie al Academiei Ungare de științe; Polonia — prof. Bogusław Galeski, Institutul de filozofie și sociologie al Academiei Poloneze de Știință; Cehoslovacia — prof. Zdenek Slazmann, Universitatea din Massachusetts; Iugoslavia — dr. Olga Supek, Institutul de cercetare a folclorului din Zagreb; România — Maria Lăronescu, Centrul de cercetări sociologice al A.S.S.P.; U.R.S.S. — prof. Teodor Shanin, Universitatea din Manchester.

O caracteristică dominantă a rapoartelor susținute a fost problema schimbărilor rurale ca o evoluție a structurilor sociale rurale în economiile socialiste analizate, a sistemului de raporturi și interdependențe sociale, evitându-se manierele de tratare tradiționale în sociologia burgheză conform cărora schimbarea socială era tratată ca o problemă de atitudine a țăranului față de aspectele vieții rurale, sau ca un proces de aculturație. Comunicările au oferit un bogat material factual, înfățișând, în evoluția lor particular-istorică din ultimii 35 de ani, politicile agrare, formele de organizare rurală, problemele sociale, economice, demografice, ecologice cu care se confruntă agricultura din fiecare țară în parte, perspectivele de viitor ale acestei importante ramuri a economiei naționale.

Punând problema centrală a transformărilor agrare contemporane pe terenul solid al structurilor social-economice, comunicările și dezbaterile din conferință au fost în măsură să analizeze problemele nodale ale evoluției relației om-pământ în economia socialistă, contribuția reformelor rurale înfăptuite în toate societățile analizate la lichidarea relațiilor de exploatare, la consolidarea alianței țărănești-muncitorești, rolul hotărâtor al programelor naționale de organizare pe baze socialiste a agriculturii în ceea ce privește progresul general al acestei ramuri, soluționarea problemelor social-economice, demografice, ecologice etc., ale fiecărei țări. În toate comunicările prezentate la conferință s-a prezentat opțiunea fundamentală, de lungă perspectivă, a partidelor comuniste din fiecare țară analizată, pentru calea socialistă a agriculturii în sisteme moderne de exploatare, a unei agriculturi de mare productivitate, care promovează relații sociale și forme de conștiință socială avansate, de tip socialist. Acest obiectiv strategic esențial al programelor de dezvoltare rurală din țările socialiste amintite prinde contur și este implementat prin sistem concret istoric de organizare socială a producției agricole.

Argumentând necesitatea dezvoltării marii agriculturi socialiste, de stat și cooperatiste,

ca pilghie hotărâtoare a dezvoltării armonioase a Ungariei, Robert Manchin a reliefat experiența țării sale în direcția introducerii unor inovații organizaționale destinate să contribuie la consolidarea organizațiilor socialiste: sistemul de reglementări privind creșterea investițiilor în cooperative, diversificarea activităților acestora, precum și normele privind coparticiparea membrilor cooperatori la producție și rezultate, sistem care a stimulat procesul de motivare a țăranilor de a se integra în activitățile colective de producție, menținând simultan un nivel ridicat al producției agricole, îndeosebi al septelului, în gospodăriile personale.

O dată organizată pe baze socialiste, agricultura cehoslovacă, se arată în comunicarea prof. Zdenek Slazmann, a adoptat o serie de măsuri în direcția creșterii productivității și a integrării țăranilor în noile tipuri de relații sociale socialiste. Metoda principală a constat în comasarea unităților agricole mici și dispersate în mari organizații agricole socialiste (de la 12 560 cooperative agricole, deținând o suprafață medie de câteva sute de ha, uneori coborînd pînă la 50 ha teren agricol, s-a ajuns la 1 813 cooperative agricole în 1977, avînd în medie 2 373 ha teren agricol). O altă metodă a fost folosirea pe scară largă a insecticidelor și a îngrășămintelor chimice. În al treilea rînd sînt amintite reglementările privind stimularea materială a membrilor cooperatori (introducerea sistemului de retribuții fixe și regulate, a sistemului de pensii și alte facilități pentru țăranii cooperatori). O inovație organizațională introdusă constă în încheierea de către organizațiile cooperatiste a unor subcontracte cu organizații nonagricole din zonă în vederea utilizării complete a forței de muncă rurale, îndeosebi în perioadele din afara campaniilor agricole, și a creșterii nivelului veniturilor membrilor cit și organizațiilor cooperatiste.

Sintetizînd experiența țării noastre de transformare socialistă a agriculturii, comunicarea Mariei Lăronescu a prezentat analiza situației social-istorice a agriculturii românești în primii ani după eliberare, continuînd apoi cu evidențierea vastului proces de organizare pe baze socialiste a agriculturii și insistînd îndeosebi asupra momentului actual, caracterizînd dimensiunile majore ale procesului de înfăptuire a unei profunde revoluții agrare, ale dezvoltării rurale în perspectiva politicii de sistematizare a teritoriului și de amplasare rațională pe teritoriu a forțelor de producție. Un deosebit interes a stîrnit experiența românească privind crearea consiliilor unice agro-industriale de stat și cooperatiste, ca o strategie originală adoptată în politica rurală din țara noastră de cooperare strînsă a sectoarelor de stat și cooperatist, în folosirea mai rațională, în mod unitar, a bazei tehnico-materiale,

a specialiștilor și a forței de muncă, conform cerințelor agrotehnicii moderne.

Raportul antropologului social Olga Supek a făcut un bilanț atotcuprinzător asupra istoriei politicii agrare în Iugoslavia în anii postbelici, precizând că, deși mica agricultură țărănească este predominantă, ea este integrată în sistemul organizațiilor sociale socialiste (ferme de stat, întreprinderi de prelucrare a produselor agricole, stațiuni experimentale, școli agricole, cooperative agricole, combinate agroindustriale). Sunt deosebit de semnificative, prin influențele exercitate asupra economiei țărănești de tip familial, raporturile de cooperare dezvoltate în ultimii ani între aceste gospodării și fermele socialiste, în particular agroindustriale; țărani participă simultan la două tipuri de economii (o economie de tip privat, familial și una socialistă, industrial-agrară). Membrii acestor combinate agroindustriale sunt în fapt muncitori-țărani individuali, categorie cu dublu status, integrați în complexe procese de autoconducere și autogestire și, totodată, de dezvoltare a conștiinței și moralei socialiste. Fermele socialiste influențează economia țărănească și printr-un sistem de pîrghii economice instituite, cum sunt diferite angajamente de cooperare; combinatele închiriază gospodăriilor țărănești, mașini agricole, le oferă asistență tehnică, credite, iar țărani în schimb își valorifică produsele agricole prin combinat.

Agenda conferinței a prilejuit, în același timp, și expunerea unor experiențe complexe acumulate de țările Americii latine în organizarea societății și transformarea socială din mediul rural, oferind ocazia unor surprinzătoare comparații, apropieri și diferențieri între strategiile de dezvoltare adoptate de țările socialiste din răsăritul Europei și cele din America latină.

Făcînd unele analogii între țări situate în zone atât de îndepărtate unele de altele, prof. Eric R. Wolf a invocat unele premise social-istorice ale evoluției acestor societăți în sprijinul ideii menționării unor trăsături comune. Astfel, atât America latină cît și răsăritul Europei au fost considerate zone diferite din punct de vedere socio-cultural față de zona Europei centrale, economia ambelor regiuni caracterizîndu-se prin dezvoltarea, în decursul istoriei, a marii proprietăți, denumită *hacienda* sau *fazenda* în America latină și *latifundie*, sub diferite denumiri, în țările est-europene. În ambele zone dezvoltarea capitalismului s-a produs cu întîrziere față de țările vest-europene, feudalismul avînd, în primele, rădăcini mai puternice și longevitate mai mare. Atît țările Americii latine cît și cele est-europene au fost confruntate cu ample răscoale țărănești împotriva exploatarei latifundiarilor și a celei capitaliste și, la un nivel mai general, societățile aparținînd celor două zone geo-

grafice au urmat căi diferite de dezvoltare industrială față de națiunile din nord-vestul continentului european.

Construindu-și raportul îndeosebi pe datele unor investigații statistice și de teren din Ecuador, prof. Ed. Archetti a prezentat câteva ipoteze interesante și un inedit material faptic, revelator pentru procesele de schimbare rurale în America latină. Principala ipoteză formulată în acest raport este de evidentă inspirație marxistă: ținînd seama de complexitatea deosebită a raporturilor sociale rurale structura de clasă bazată pe sistemul marii proprietăți rurale (*hacienda system*) este criteriul cheie pentru evaluarea tipului de acumulare și reproducție al întregului sistem, fiind mult mai relevant decît criteriul etnicității utilizat îndeobște în cercetările sociale. Examinarea sistemului *hacienda* implică, în mod corespunzător, o analiză a raporturilor între proprietari și țărani, a claselor agrare și non-agrare, a conflictelor lor și a modalităților de soluționare a acestora, precum și a condițiilor internaționale care afectează societatea respectivă. Fără a intra în multitudinea de date statistice și de observații concrete asupra istoriei raporturilor dintre proprietari și țărani în provincia analizată din Ecuador, semnalăm totuși o concluzie cu caracter teoretic, care a produs o impresie mai puternică asupra auditoriului. Generalizînd materialul faptic antropologul social susmenționat a formulat o teză insolită. Structura agrară din multe zone ale Americii latine a cunoscut, ca urmare a capitalizării agriculturii, câteva secvențe particulare și anume: „proletarizare-țăranizare-proletarizare”. Explicînd această teză antropologul social a arătat că marea majoritate a proprietarilor rurali actuali au fost înainte muncitori salariați, însă „țăranizarea n-a fost completă”, întrucît o mare parte din actualii posesori de pămînt lucrează regulat ca muncitori zilieri sezonieri. Accentuarea „capitalizării” agriculturii, a modernizării sale, concomitent cu diferențieri social-economice în comunitățile rurale din America latină, închiadurarea unor țărani, paralel cu pauperizarea altora, sînt câteva tendințe majore care caracterizează agricultura țărilor din această parte a lumii.

În general, rapoartele prezentate și dezbatute în această Conferință au constituit o alternativă critică a modelului rural sociologic american care reflectă cu precădere atitudini, valori și comportamente ale indivizilor, promovînd deci o optică *atomistă* asupra vieții rurale. Comunicările și discuțiile purtate au pus în evidență faptul că orientarea materialist istorică asupra fenomenelor sociale, în cazul de față al agriculturii este deosebit de fructuoasă, orientînd dezbaterile spre proble-

mele cele mai importante cu care se confruntă societatea contemporană, stimulând totodată dezvoltarea unor cercetări sociale adaptate realităților rurale în continuă schimbare, a unor investigații care să ajute la mai buna eva-

luare a necesității, mecanismelor și căilor schimbării sociale

Dr. Maria Larișescu
Centrul de cercetări sociologice

ȘTIINȚĂ—PROGRES—UMANISM — Sesiune științifică — Craiova, 21 februarie 1981

Comitetul județean de cultură și educație socialistă Dolj, Universitatea și Centrul de științe sociale din Craiova au organizat în ziua de 21 februarie 1981 sesiunea științifică *Știință-Progres-Umanism*. Dedicată aniversării a 60 de ani de la crearea Partidului Comunist Român și a 15 ani de la înființarea Centrului de științe sociale din Craiova, sesiunea a reunit în cele 11 secții un mare număr de participanți — cercetători, cadre didactice, specialiști din diverse domenii ale producției materiale, culturii și artei — din București, Iași, Petroșani, Sibiu, Timișoara, Craiova și alte localități ale țării.

Lucrările sesiunii au fost deschise de conf. univ. dr. Margareta Boros, secretar al Comitetului P.C.R. care, subliniind semnificația și importanța manifestării, a adresat participanților salutul conducerii Universității craiovene. În continuare, în cadrul sesiunii plenare, au susținut comunicări conf. univ. dr. Elisabeta Trăistaru, secretar al Comitetului județean Dolj al P.C.R. (*Continuitatea procesului revoluționar în țara noastră în etapa fărâșirii societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării spre comunism*), prof. univ. dr. Ștefan Costea, secretar științific la Academia de Științe Sociale și Politice (*Direcții și obiective ale dezvoltării cercetării în domeniul științelor sociale și politice în lumina documentelor programatice ale partidului*) și lect. univ. dr. Ion Pătroiu, directorul Centrului de științe sociale (*Centrul de științe sociale — important factor al vieții cultural-științifice din Oltenia*).

Înscrise într-un perimetru tematic foarte larg, comunicările prezentate în cele 11 secții și 7 subsecții au prilejuit o fructuoasă confruntare a rezultatelor activității de cercetare din domeniile: istorie (Istoria antică. Arheologie; Istoria medie; 160 de ani de la revoluția condusă de Tudor Vladimirescu; Istoria modernă; Istoria contemporană), științe economice (Economia industriei, construcțiilor, transporturilor; Economia agriculturii), filozofie—socialism științific — sociologie (Populația, politica demografică, forța de muncă industrială și agricolă în procesul edificării so-

cietății socialiste multilateral dezvoltate; Fenomenul religios în societatea contemporană. Evoluție și forme de manifestare; Direcții și căi de afirmare a concepțiilor noastre filozofice, revoluționare despre lume și societate, de formare a gândirii materialiste a maselor), etnografie (Atlasul etnografic al României. Ocupații, alimentație și transporturi tradiționale), toponimie-lexicologie-semantică-dialectologie (*Dicționarul toponimic al României*, vol. I, *Oltenia*; Lexicologie, lexicografie, semantică și dialectologie românească), critică și teorie literară (Poezia română contemporană; Romanul și dramaturgia română contemporană), organizarea și îndrumarea activităților culturale-artistice (Cultura și arta pe coordonatele festivalului muncii și creației „Cântarea României”).

Secția *Populația, politica demografică, forța de muncă industrială și agricolă în procesul edificării societății socialiste multilateral dezvoltate* a reunit sociologi din întreprinderi, cercetători și cadre didactice universitare ale căror preocupări pot fi circumscrise următoarele grupe tematice distincte:

a. *Specificul dezvoltării zonale și cercetarea fenomenelor demo-socio-culturale (Fenomenul demografic și dezvoltarea social-economică zonală, cercet. št. Ileana Roman, Centrul de științe sociale Craiova; Ecologie și sistematizare în dezvoltarea sistemelor de comunități locale, cercet. št. dr. Ioan Matei, Centrul de cercetări sociologice București);*

b. *Tipuri de servicii sociale în mediul urban și comportamente umane (Aspecte sociale ale activității din serviciile de prestări pentru populație, cercet. št. Florica Vasiliu, Centrul de științe sociale Sibiu; Aspecte ale turismului organizat, cercet. št. Nadia Kertesz-Badrus, Centrul de științe sociale Sibiu; Stilul de viață și dotarea cu obiecte a locuințelor în mediul urban, sociolog Sorin Botnaru, Centrul de cercetări și inginerie tehnologică pentru articole casnice, jucării și accesorii București);*

c. *Probleme ale evoluției, utilizării și stabilității forței de muncă industriale și agricole (Tendențe ale evoluției forței de muncă agricole în R. S. România, sociolog Gheorghe Kun, Institutul de economie agrară București; Aspecte ale ocupării forței de muncă în contextul modernizării ruralului, cercet. șt. Pompei Belciug, Centrul de științe sociale Tg. Mureș; Posibilitățile utilizării eficiente în minerit a personalului feminin cu pregătire superioară, conf. univ. dr. Septimiu Krausz, Institutul de mine Petroșani; Contribuții metodologice la studiul stabilității forței de muncă, cercet. șt. Rodica Atanasescu-Tugui, Centrul de științe sociale Craiova);*

d. *Autoconducerea muncitorească. Funcționalitatea consiliilor oamenilor muncii și căi de stimulare a participării oamenilor muncii la conducerea proceselor social-economice (Participarea clasei muncitoare la conducerea proceselor social-economice — condiție esențială a progresului și civilizației, prof. univ. dr. Nicolae Todericiu, lect. univ. C. Tăran-Moroșan, sociolog Silviu Bogdan, Institutul de învățământ superior Sibiu; Consiliile oamenilor muncii — instrumente ale autoconducerii muncitorești la întreprinderile miniere ale Văii Jiului, conf. univ. dr. Septimiu Krausz, șef lucrări Sanda Krausz, asist. univ. Gabriel Cristescu, asist. univ. Lucreția Ionescu, asist. univ. Tiberiu Gagyi, Institutul de mine Petroșani; Funcționalitatea structurilor participative în procesul autoconducerii, sociolog Ioan Jude, Centrul de științe sociale Tg. Mureș). Comunicările Analiza relațiilor preferențiale în grupul de muncă al unui oficiu poștal, sociolog Florian Popa-Micșan, Direcția de poștă a municipiului București, și Implicații în planul educației a studiilor privind aspectele subiective ale muncii, sociolog Livia Dordea, Centrul de științe sociale Craiova), au completat această gamă tematică deosebit de variată.*

Problematika dezbătută în secția *Fenomenul religios în societatea contemporană. Evoluție și forme de manifestare. Direcții și căi de afirmare a concepțiilor noastre filozofice, revoluționare despre lume și societate, de formare a gândirii materialiste a maselor a inclus urmă-*

toarele teme: Implicații politice ale înnoirilor doctrinare din religia contemporană (Sensul politic al reformei teologice, prof. univ. dr. Nicolae Novac, Universitatea din Craiova); critica interpretărilor premarxiste privind geneza religiei (Iluminismul — profundă iluzie privind geneza și erodarea conștiinței religioase, lect. univ. Miron Roman, Universitatea din Craiova), analiza rădăcinilor epistemologice și sociale ale curentelor fideiste contemporane (Gândirea fideistă contemporană și rădăcinile ei epistemologice, cercet. șt. C. Eliaș, Centrul de științe sociale Iași); alienarea religioasă în concepția materialist-dialectică și istorică (Ontologia materialist-dialectică a proiectului uman și alienarea religioasă, filozof Vasile Sălan, Centrul de științe sociale Craiova) coordonate ale fenomenului religios în societatea contemporană (Caracteristici și tendințe actuale ale fenomenului religios în țara noastră și în județul Dolj, cercet. șt. Dumitru Otovescu, Centrul de științe sociale Craiova; Unele considerații privind structura religiozității în contextul actual, cercet. șt. Carol Vecsei, Centrul de științe sociale Tg. Mureș); structuri explicative în analiza religiozității (Aspecte privind așa-numita trebuință religioasă, lect. univ. Gheorghe Predoaica, Institutul agronomic Iași; Structura motivațională a adoptării credinței religioase, cercet. șt. Dumitru Otovescu, cercet. șt. Dumitru Sălan, Centrul de științe sociale Craiova); contribuția organizațiilor de tineret la formarea conștiinței și comportamentului politic socialist (Rolul organizațiilor de tineret în formarea conștiinței și comportamentului politic socialist, lect. univ. Aurel Pișurcă, Universitatea din Craiova).

Preocuparea pentru problemele prioritare ale dezvoltării economico-sociale, cercetării istoriei, culturii și tradițiilor naționale ale progresului științei — demonstrată de participanții la sesiunea de la Craiova — traduce hotărârea tuturor cercetătorilor din domeniul științelor sociale de a întâmpina cu rezultate superioare cea de-a 60-a aniversare a creării Partidului Comunist Român.

Livia Dordea

Centrul de științe sociale Craiova

REVOLUȚIILE INDUSTRIALE ÎN ISTORIA SOCIETĂȚII

— Sesiune de comunicări — ianuarie 1981

Sesiunea științifică comună a Academiei Republicii Socialiste România și a Academiei de Științe Sociale și Politice, cu tema *Revo-*

luțiile industriale în istoria societății, se înscrie în continuarea și aprofundarea tematicii dezbătute la cele precedente, axându-se, în aceea

lași timp, și pe aspecte care vor constitui obiectul Congresului de istoria științei, ce va avea loc la București în vara acestui an.

Lucrările sesiunii, la care au participat numeroși oameni de știință cu certe preocupări în acest domeniu au fost deschise de academicianul Gheorghe Mihoc, președintele Academiei Republicii Socialiste România, care s-a referit la afirmarea și implicarea tot mai evidentă a statisticii în activitatea economico-socială.

Aplicarea tot mai largă a metodelor statistice în efectuarea controlului statistic al calității are loc în toate fazele de producție, realizându-se standardizarea acestui control la nivel național. Din experiența țărilor industriale dezvoltate se constată că răspunderea controlului statistic al calității este direct legată de dezvoltarea industrială a unei țări, cu efecte pozitive asupra activității economico-sociale.

În comunicarea *Construcția de mașini — purtătoare de progres tehnic și factor determinant al mutațiilor structurale în economia națională* prof. Ion Avram a făcut cunoscute preocupările actuale ale acestui sector, în condițiile crizei energetice mondiale, axate pe: realizarea unor mașini, utilaje și instalații capabile să utilizeze la maximum materiile prime românești cu randament optim; asigurarea utilajelor pentru utilizarea combustibilului solid; realizarea unor agregate complexe pentru valorificarea șisturilor bituminoase, a noilor surse de energie și a energiei nucleare; realizarea unor instalații de forare la mare adâncime etc., realizarea unor sisteme de mașini din ce în ce mai complexe în vederea agriculturii intensive. De asemenea, industria constructoare de mașini va contribui la modernizarea și eficientizarea transporturilor feroviare, fluviale, maritime și aeriene, cit și la dezvoltarea microelectronicii și microprocesorilor.

Comunicarea prof. Mihail Florescu, *Implicațiile filozofice actuale ale revoluției științifice și tehnice*, s-a referit la interconexiunea dintre dezvoltarea științei și filozofiei, cit și la influența revoluției industriale asupra tuturor științelor, inclusiv sociale. Apariția unor ramuri noi (electronica, microelectronica, cibernetica, bioingineria s.a.) au revoluționat gândirea filozofică, producând schimbări spectaculoase în viața omenirii. În perspectiva stadiului actual al cercetării, datorită conexiunii dintre științele naturii și cele sociale, toate fiind direct implicate în întreaga viață economico-socială, trebuie reținută clasificarea științelor.

Referindu-se la unele *Probleme actuale ale revoluției industriale în țările în curs de dezvoltare*, prof. Costin Murgescu a evidențiat complexe procese economico-sociale cu care se confruntă aceste țări. Totodată, se arată că efectele revoluției industriale din țările în

curs de dezvoltare nu se limitează doar la acestea.

Raportul dintre *Fizică și revoluțiile industriale* a fost abordat de prof. Marin Ivașcu, care a evidențiat modalitățile de participare a fizicii la revoluțiile industriale, concretizate prin unele descoperiri proprii și cercetări științifico-tehnice sau prin colaborarea directă cu industria.

Prof. N. N. Constantinescu s-a referit la geneza, conținutul și caracteristicile *Muncii productivă colectivă în lumina primei revoluții industriale și a celei științifice și tehnice contemporane*. Printre caracteristicile M.P.C. sînt menționate: deplasarea centrului de greutate pe cercetarea fundamentală; apariția complexelor unitare de producție și cercetare, care cumulează organic factorii știință-cercetare-producție; ștergerea deosebirilor dintre produsul primar și secundar; lărgirea sferei de cuprindere a M.P.C. accentuarea diviziunii M.P.C. în economia națională și internațională.

În comunicarea *Sursele noi de energie și impactul lor asupra societății* prof. Florin Tănăsescu apreciază că fiecare țară trebuie să adopte o anumită filieră de utilizare a resurselor energetice, printr-o largă colaborare internațională realizându-se menținerea echilibrului ecologic. Statul, printr-un cadru legal adecvat, trebuie să sprijine și să stimuleze trecerea la o nouă filieră energetică, impunând în același timp, o raționalizare a resurselor.

Ca urmare a unei specializări excesive — afirma prof. Mariana Belș în comunicarea *Gîndirea și practica interdisciplinară, o revoluție a secolului nostru* — începe să se profileze un nou tip de cercetare interdisciplinară la începutul secolului XX. Informatica, cibernetica, modelarea sistemică au generat un nou mod de a gândi. Dezvoltarea calculatorului și teoria sistemelor au dus la încercarea de modelare a inteligenței umane, profilându-se un nou domeniu, acela al inteligenței artificiale, care realizează o automatizare suplă, adaptabilă la mediu, cu numeroase implicații sociale ce se cer a fi studiate.

Referindu-se la *Revoluțiile industriale în istoria societății* prof. dr. docent ing. Valter Roman apreciază că prima revoluție industrială a avut punct de pornire marile invenții tehnologice, iar a doua revoluție industrială este caracterizată de întreaga revoluție științifică și tehnică. În condițiile actuale, se impune elucidarea aspectelor revoluției industriale, influența acesteia asupra întregii vieți sociale și corelarea adecvată dintre acumulare, dezvoltare, eficiență și calitatea muncii.

Flexibilitatea, factor revoluționar în tehnologia contemporană, constă — după opinia prof. Ion Crișan — în capacitatea de adaptare a unui sistem la sarcini deosebite de

producție. O trăsătură inovatoare în abordarea sistemică este caracterizată prin unitatea concepției tehnologice, care permite realizarea sintezei dintre metode și echipamente. O importantă eficiență economică o are aplicarea concepției modulare, în care modulul este un subsistem interconectabil cu alte categorii ale sistemului.

Prof. Mihai Drăgănescu s-a referit la raportul dintre *Știință, tehnologie și civilizație*, evidențiind rolul acestora în dezvoltarea societății și necesitatea adoptării unui cadru de gândire care să permită aprofundarea cunoașterii. În cadrul ontologic cognitiv, unde alături de cunoașterea matematică există și un cadru psihologic cognitiv, se ridică problemele unei societăți anti-entropice, opusă entropiei, din care nu există decît o rezolvare relativă.

În comunicarea *Valorile umaniste în condițiile revoluției științifice și tehnice contemporane*, prof. Constantin Popovici a pledat pentru ca revoluția științifică și tehnică să aibă un sens umanist, prin asigurarea unei participări sociale generate, a unui stil de viață și de organizare în spiritul și natura științei. Promovîndu-se o morală a adevărului, științele sociale trebuie să se solidarizeze în explicarea problemelor și soluționarea lor, contribuind la schimbarea lumii prin resolidarizarea și restructurarea valorilor umaniste.

Prof. Sergiu Tamaș, în comunicarea *Strategii de conducere în perspectiva noii revoluții industriale*, a insistat asupra necesității corelării aspectelor tehnice cu cele sociale. Actuala revoluție industrială obligă la o abordare prospectivă a dezvoltării și conducerii sociale. În țara noastră strategia conducerii vizează: studierea interdisciplinară în elaborarea prospectivei; abordarea sistemică în

corelarea diferitelor politici; evaluarea să aibă la bază efectele interne și externe. Se remarcă rolul crescînd al valorizării procesului de conducere în raport cu: aspirații și resurse, etică și echitate, ideal politic și realitate politică ș.a., care implică o abordare prospectivă dar și o filtrare subiectivă.

În comunicarea *Dimensiunea socială a revoluției științifice moderne*, prof. Simion Ghiță a evidențiat rolul organizării vieții științifice în dezvoltarea științei tehnice. Apropierea treptată a științei de tehnică a facilitat unificarea obiectului de cercetare, care din punct de vedere științific și tehnic are același statut gnoseologic.

În încheierea lucrărilor prof. Mihnea Gheorghiu, președintele Academiei de Științe Sociale și Politice, referindu-se la caracterul unitar al științei, a avut în vedere *O perspectivă sociopolitică a unității științelor*. Orice revoluție nu poate perpetua vechiul regim, iar revoluția industrială este inseparabilă de modificările istorice ale societății. Echilibrul societal trebuie studiat, controlat și perfectat cu aportul cercetării interdisciplinare. Subliniindu-se importanța reuniunii științifice care a abordat și din punct de vedere istoric știința și tehnica, științele naturii și societății cit și implicațiile lor sociale, s-a afirmat că istoria și teoria științei intră în evantaiul științelor sociale, al cunoașterii filozofice. În concluzie s-a apreciat că această importantă sesiune a oferit o viziune de perspectivă, unitară a cercetării, deschisă de noul cincinal, etapă în care toți oamenii de știință sînt animați de sentimentul solidarității și responsabilității, contribuind prin efortul lor la realizarea obiectivelor cercetării științifice.

M. Lazăr